CEVA DESPRE VIAȚA LUI DANIIL SCAVINSCHI ȘI O IPOTEZĂ ASUPRA DATEI MORȚII LUI

DE

GABRIELA DRĂGOI

Daniil Scavinschi a rămas în conștiința posterității mai ales datorită acelei evocări insolite din *Scrisoarea IV* (*Un poet necunoscut*), unde Costache Negruzzi schițează portretul unui ipochimen ipohondru[1]. Alături s-a așezat efigia eminesciană din *Epigonii*, „Daniil cel trist și mic", trasă desigur din lectura scrierii lui Negruzzi, dar și din cunoașterea versurilor lui Daniil Scavinschi reproduse în *Lepturariul...* lui Aron Pumnul[2].

Conturînd chipul lui Scavinschi, Negruzzi a simțit necesar să dea, ca și în alte prilejuri, cîteva informații referitoare la viața personajului, fixînd astfel o imagine care are însă în primul rînd culoare. Aceste date biografice sînt dealtfel singurele preluate sau prelucrate de istoria literară, cel mai adesea fără să fie puse la îndoială, deși, se știe, în trimiterile biografice (și autobiografice) ale memorialistului se strecoară uneori o imprecizie deconcertantă.

Așadar, după Costache Negruzzi, Daniil Scavinschi ar fi originar din Bucovina, ajuns calfă de spițer pe lîngă o rudă a sa la Liov, îndemnat de un boier moldovean, la 1823 în trecere prin Liov, să vină la Iași, unde, năpăstuit de soartă, trăiește tot în sărăcie și lipsuri, neținut în seamă ca poet, mai ales în zilele tulburi ale venirii ienicerilor, aciuat pe lîngă cîte un boier, căruia îi închină ode sau pe a cărui odraslă o învață nemțește, însoțit doar cu ipohondria lui, de unde administrarea „spițeriilor" la tot ceasul, mort din pricina unei intoxicații cu mercur la numai 32 de ani, nemîngîiat de pierderea prea falnicilor sale mustăți.

Există însă și o altă serie de informații care, chiar la o simplă confruntare, intră în dezacord cu unele date furnizate de Negruzzi. Bunăoară, în anul 1858 numele lui Scavinschi apare într-un context cu totul deosebit. În lucrarea *Cuestia învățăturei publice în principatul Moldovei*, vorbind despre realizarea intenției sale „de a forma o școală în limba română, unde giuni boieri, viitori candidați hotarnici, ar învăța cunoștințele trebuitoare pentru purtarea sarcinii de arbitru la cazuri de împresurare", Gheorghe Asachi menționează între cei 31 de elevi care „cii întîi au frecventat" acest curs, deschis în 1814, și pe Daniil Scavinschi[3]. În 1870, Iacob Negruzzi publică în „Convorbiri literare" două poezii ale lui Scavinschi, dintr-un manuscris găsit printre hîrtiile lui Costache Negruzzi[4]. Versurile sînt prefațate de o trecere în revistă a sumarului acestui manuscris și de o prezentare a vieții poetului, făcută strîns după evocarea lui Costache Negruzzi. Interesantă se dovedește mai cu seamă enumerarea poeziilor aflate în manuscris, deoarece majoritatea titlurilor consemnează ocazia și data alcătuirii versurilor. De aici, elemente noi, certe, cîștigate pentru biografia lui Daniil Scavinschi. Astfel, în 1817 acesta îl însoțea la Brașov pe aga Gheorghe

---

[1] Constantin Negruzzi, *Opere*, I, ediție critică, cu un studiu introductiv, comentarii și variante de Liviu Leonte, București, Minerva, 1970, p. 221—224.

[2] Daniil Scavinschi, *Călătoria la Borsec* și *Democrit* (traducere din J.-Fr. Regnard), în Aron Pumnul, *Lepturariu rumânesc cules den scriptori rumâni*, tomul III, Viena, 1862, p. 397—473.

[3] G. Asachi, *Cuestia învățăturei publice în principatul Moldovei*, Iași, Tipografia Institutului Albinei, 1858, p. 11. Lista lui Asachi este reluată, între alții, de V. A. Urechia, în *Istoria școalelor de la 1800—1864*, tomul I, București, Imprimeria Statului, 1892, p. 107 și de Constantin I. Andrecescu, în volumul omagial *De la Academia Mihăileană la Liceul Național*, Iași, Tipografia Brawo, p. 22.

[4] Iacob Negruzzi, *Un vechi manuscript*, în „Convorbiri literare", IV, 1870, nr. 3.

BDD-A1450 © 1977-1978 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:51:01 UTC)

Asachi și îi improviza acolo o urare, în 1818 firitisea pe vornicul Mihail Sturza, în 1822 pe domnul de curînd instalat, jăluindu-se și implorînd în felul lui „poeticesc" sprijinul mai fericiților sorții : „Vechi al meu și plin de milă de bunătăți făcător/Și nou al Moldovei prinţip și de bune rîvnitor"[5] etc.

Momentele semnalate fac parte, fără dubiu, din biografia lui Scavinschi și sînt anterioare anului 1823, an oferit de Costache Negruzzi ca dată a întîlnirii calfei de spiţer din Liov cu boierul moldovean care îl chema să vină la Iași. Nu este deloc întîmplător că Iacob Negruzzi, în comentariul său cît se poate de explicit, evită reproducerea acestei date și marchează foarte clar succesiunea evenimentelor : „... un boier modovan, descoperind în tînărul Scavinschi dispoziţiuni poetice și un spirit deștept, l-a adus în Moldova. În Iași însă trăi în sărăcie și lipsă, căci, intervenind eteria, protectorul său fugise peste Prut și-l lăsă propriei sale ursite"[6]. Pe de altă parte, plecînd de la prezenţa lui Scavinschi între elevii lui Gheorghe Asachi la cursul de ingineri hotarnici de la Iași, Nicolae Iorga formulează direct, cel dintîi, dar și cel din urmă, rezerve faţă de anul 1823 ca an al aducerii lui Scavinschi în Moldova[7].

Avînd convingerea că în scrierea lui Costache Negruzzi s-a strecurat cel puţin o greșeală, acest an *1823*, am refăcut drumul publicării biografiei lui Scavinschi în periodice și în volume. Chiar în prima variantă a textului, tipărită în „Alăuta românească" din 1838, apare anul bănuit : „Pe cînd el petrecea zilele plămădind cantaride și pisînd chinchină, la *1813* [subl. n], un boier moldav..."[8]. În celelalte variante antume ale scrierii (1839, 1840, 1857), se instalează definitiv anul 1823, cifră menţinută ulterior și de editorii lui Negruzzi[9].

Dar, numai acceptînd anul 1813 ca dată a venirii lui Scavinschi în Moldova, așa cum este consemnat în „Alăuta românească", lucrurile ar reintra în ordinea lor firească, fără să mai fie complicate inutil : elev al lui Asachi la cursul de ingineri hotarnici deschis în 1814 la Iași, rămas în preajma profesorului, călătorind împreună cu acesta în 1817, scriind, desigur la Iași, ode și urări în 1818, în 1822 ș.a.m.d.

În cronologia dedusă din ceea ce Costache Negruzzi oferă ca precizare biografică, istoria literară a reţinut sau a introdus și alte informaţii care se arată fragile. După datarea scrierii lui Negruzzi — mai 1838 —, s-a conchis că Scavinschi ar fi murit cu cîtva timp înainte, tot în 1838 sau mai degrabă în 1837. Naștrerea poetului a fost situată astfel curent în 1805—1806 ori cel mult la începutul veacului, avîndu-se în vedere cei 32 de ani la care Negruzzi afirmă că ar fi murit Scavinschi[10].

În limitele convenite, fisurile se ivesc cînd este confruntată această vîrstă cu vîrsta la care ar fi fost posibile anumite evenimente din viaţa poetului, citate și mai sus. Bunăoară, dacă în 1837—1838 Scavinschi avea 32 de ani, atunci în 1813, cînd sosea la Iași „ca să-și caute norocul", îmboldit de promisiunea unui adevărat „Eldorado", părăsind spiţeria unde plămădea sau pisa doctorii pentru alţii sau pentru el (căci încă de acum — mai spune C. Negruzzi — cîștigase „mania sa cea vătămătoare"), ar fi avut doar 7 sau 8 ani ; în 1814, înscris la cursul de învăţături înalte al lui Asachi, ar fi avut 8 sau 9 ani[11] ; în 1817, la 11 sau 12 ani, l-ar fi însoţit pe Asachi într-o călă-

[5] Ibidem.

[6] Ibidem.

[7] Nicolae Iorga, *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea*, I, București, Minerva, 1907, p. 48. Tot aici este avansată ideea unei posibile întîlniri a lui Scavinschi cu Gheorghe Asachi, la Liov, înainte de 1821.

[8] Costache Negruzzi, *Daniil Scavinschi*, în „Alăuta românească" nr. 4, 15 august 1838, p. 34.

[9] Vezi „Curier de ambe sexe", II, 1839, nr. 3, p. 39; „Foaie pentru minte, inimă și literatură", 1840, nr. 13, p. 101 ; *Democrit*, comedie în cinci acte de Regnard, tradusă de Daniil Scavinschi, tipărită cu cheltuiala dd. C. Negruzzi și M. Kogălniceanu, Iași, Cantora Foaiei Săteștí, 1840, p. V ; C. Negruzzi, *Păcatele tinereţelor*, Iași, Tipografia Adolf Bermann, 1857, p. 258. În ediţia din 1974, Liviu Leonte semnalează varianta *1813*, adnotînd : „[greșeală de tipar ?]" (p. 467).

[10] G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Fundaţia regală pentru literatură și artă, 1941, p. 157 ; Paul Cornea, D. Păcurariu, *Curs de istoria literaturii române moderne*, București, Editura didactică și pedagogică, 1962, p. 425 ; *Istoria literaturii române*, II, București, Editura Academiei, 1968, p. 379 ; Al. Piru, *Istoria literaturii române*, ediţia a doua, II, București, Editura didactică și pedagogică, 1970, p. 301—302. O neîncredere mai accentuată în privinţa anilor 1806—1838 ca limite ale vieţii lui Scavinschi, precum și în ceea ce privește vîrsta poetului manifestă Șerban Cioculescu („*Daniil cel trist și mic*", în „România literară", IX, 1976, nr. 29).

[11] Petru Asachi, de pildă, fratele și unul din cei mai tineri elevi ai lui Gheorghe Asachi, este născut la 28 iunie 1799. Că Scavinschi va fi fost adus în Moldova ca să studieze este cu

BDD-A1450 © 1977-1978 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:51:01 UTC)

torie la Brașov și ar fi scris emfatic în titlul unei urări „aflîndu-mă acolo cu d-lui aga Gheorghie Asachi" ș.a.m.d., ceea ce, pe rînd, nu pare deloc convingător, ba chiar imposibil. Este firesc să presupunem că vîrsta lui Scavinschi trebuie să fi fost alta[12].

De astă dată, textul lui Costache Negruzzi trădează vizibil o anume intenție, aceea a crelonării unui portret romantic, cu un personaj fantast, bizar, dornic de viață și împlinire, dar urmărit de nenoroc și mort atît de tînăr, la abia 32 de ani. În 1837—1838, o moarte la peste 40 de ani, fie și a unui poet, n-ar fi spus nimănui nimic. „Eroarea" lui Negruzzi este o „eroare romantică". Așa se explică poate și modificarea anului venirii lui Scavinschi în Moldova, pentru că pare a fi o modificare și mai puțin o greșeală de tipar, neobservată în ediții succesive. Optînd pentru anul 1823, Negruzzi încercase să „corecteze" o „eroare" care se insinuase inițial, acel an 1813, care lărgea limitele vieții poetului, stricînd contururile unei biografii scurte, dramatice.

De aceea, circumspecția lui G. Călinescu rămîne pe deplin îndreptățită : „Ce e fabricat de C. Negruzzi în viața lui Daniil Scavinschi și ce e adevărat nu se poate încă ști. Fapt sigur este că și eroul și biograful au asupra vieții o viziune romantică și înțeleg pe poet ca pe o ființă singulară apăsată de fatalitate"[13]. Textul lui Negruzzi trebuia desigur tratat mai mult ca o scriere literară pusă sub semnul gustului romantic și fructificat mai prudent ca sursă de informații care, oricum, ar fi trebuit verificată cu celelalte izvoare existente, și așa destul de puține.

Încercînd să găsim un punct de sprijin mai ferm pentru biografia acestui om intrat în legendă, am făcut cîteva investigații la Arhivele Statului din Iași, oraș în care Scavinschi își va fi trecut o bună parte a vieții, pînă în clipele din urmă. Dar, deocamdată, rezultatele nu sînt deloc încurajatoare.

Acest „original de frunte", cum îl definește tot Negruzzi, spițer fără spițerie, aplicîndu-și știința mai ales asupra minusculei sale persoane, cursant al școlii lui Asachi dar neisprăvit de drumurile ingineriei hotarnice, dascăl particular din cînd în cînd, nu pare să fi avut nevoie în vreun fel de instituțiile timpului și nici acestea să se fi interesat de soarta lui. N-a fost un om așezat și cu atît mai puțin un slujbaș cu ranguri, nu avea ce și cu cine să împartă ceva, pentru că altfel s-ar fi păstrat oarecare dovezi despre existența sa socială.

Singurul eveniment pe care, indiferent de orice, actele erau datoare să-l consemneze era moartea lui, întîmplată, dacă scrierea lui Negruzzi orientează bine măcar aici simțul interpretărilor istorico-literare, în 1837—1838[14].

Indiciul care poate restrînge perioada menționată se află într-o frază unde Negruzzi fixează momentul vizitei ultime la Daniil Scavinschi : „Abia de trei zile mă întorsesem din Rusia, unde zăbăvisem cîteva luni, cînd am primit un ravaș..."[15]. Or, perioada ianuarie-mai 1838 (rîndurile despre Scavinschi fiind datate în mai 1838) Negruzzi o petrece în parte la

---

atît mai probabil cu cît Universitatea din Lwow a fost închisă în perioada 1805—1817 (cf. Ștefan Birsănescu, *Gheorghe Asachi și studiile sale la Universitatea din Lwow*, în „Iașul literar", 1957, nr. 7). Totodată, este foarte posibil ca Leon Asachi, fost capelan și preot la spitalul din Lwow, menținînd pînă tîrziu legături strînse cu acest oraș, să fi contribuit cu ceva la aducerea lui Scavinschi la școala pe care Gheorghe Asachi o întemeia la Iași.

[12] Trebuie remarcat că vîrsta de 32 de ani nu este citată în 1840 de M. Kogălniceanu, într-un context care ar fi fost favorizat de invocarea ei (*D. A. Demidoff în Moldavia*, în „Dacia literară", 1840, p. 419), nici de Aron Pumnul, de Iacob Negruzzi sau de Nicolae Iorga.

[13] G. Călinescu, *op. cit.*, p. 156.

[14] Pentru că, iată, într-o scrisoare adresată protectorului său, Alecu Sturza, datată 2 mai 1831, „ la via Smocu Cocuiu", Scavinschi își exprimă dorința cea din urmă: Alecu Sturza să ia de la Vasile Fabian pachetul pecetluit în care sînt traducerile *Brutus*, *Democrit* și *Moartea lui Socrat*. precum și alte versuri și să urmeze cu ele „după glăsuirea diatei" aflată în același pachet (Arhivele Statului București, *Documente moldovenești*, pachet II, act nr. 45). Să fi murit Scavinschi în 1831 sau epistola să fie o formă a ipohondriei sale ? Ultima lui scriere este din 1828. Să fi preluat Negruzzi pachetul de la Fabian (mort în 1836) și să fi încercat o rememorare tîrzie ? Și totuși, Vasile Popescu Scriban trece, între diverse poezii copiate la Iași în 1835—1837, și *O jalbă a d. Daniil Scavenschi* (Biblioteca Academiei R.S. România, ms. rom. 6026, f. 38—39), ceea ce înseamnă că poetul trăia, deoarece altfel Scriban ar fi găsit un cuvînt potrivit pentru a marca trecerea dintre vii a lui Scavinschi, cum procedează în alte situații. Și M. Kogălniceanu (*op. cit.*) îl enumeră pe Scavinschi între „martirii" literaturii române după Ionică Tăutu (mort în 1830), Vasile Cîrlova (mort în 1831) și Al. Hrisoverghi (mort la 9 martie 1837).

[15] Constantin Negruzzi, *Opere*, ed. cit., p. 223.

BDD-A1450 © 1977-1978 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:51:01 UTC)

Iaşi, în parte în exil la moşia sa de la Trifeşti, unde fusese izolat datorită violentei diatribe din articolul *Vandalism*[16]. Moartea lui Scavinschi s-ar situa deci în anul anterior, 1837. Tonul evocării lui Negruzzi, detaşat, poate prea detaşat, uşor ironic, trimite, de asemenea, la o întîmplare mai îndepărtată în timp.

Pentru scriitorul Negruzzi, anul 1837 este un an deosebit de fecund, cînd nu numai scrie, dar şi publică mult, avînd relaţii de colaborare mai ales cu I. Heliade-Rădulescu, de unde o corespondenţă susţinută în prima parte a anului, purtată, fără îndoială, între Iaşi şi Bucureşti[17]. În mai 1837, Negruzzi data proza despre o călătorie de la Iaşi la Piatra Neamţ (*Primblare*), iar la 20 iulie 1837 data biografia lui Al. Hrisoverghi, poet mort la 9 martie 1837, la Iaşi. Faptul că în această perioadă Negruzzi era cu siguranţă în Iaşi este dovedit şi de cîteva documente din mai şi iunie, referitoare la o neînţelegere asupra unei vînzări pe moşia Şărăuţi, aflată dincolo de Prut, pricină în care căminarul dădea lămuriri prin intermediul judecătoriei ţinutului Iaşi[18].

În sfîrşit, în octombrie 1837, în plină „campanie electorală", Negruzzi, desemnat deputat al ţinutului Iaşi la 15 octombrie, trebuia să fie în Iaşi[19]. Dealtfel, în 20 octombrie 1837, adresa comisiei de cenzură din Moldova o jalbă privitoare la două colete cu cărţi trimise de la Bucureşti şi reţinute la Focşani, cerere care primeşte chiar a doua zi o rezoluţie din partea comisiei ce-şi avea sediul la Iaşi, pentru ca pricina să fie dezbătută apoi şi în noiembrie[20]. În decembrie era prezent la prima şedinţă a Obişnuitei obşteşti adunări a Moldovei (21 decembrie) şi rămîne între deputaţi pînă la 19 ianuarie 1838[21], între timp fiind luată hotărîrea exilării sale la moşie, pentru articolul *Vandalism*.

Cum biografii lui Costache Negruzzi afirmă că în 1836—1837 scriitorul a stat un timp mai îndelungat peste Prut[22], o călătorie trebuie să fi fost făcută în vara lui 1837, poate şi în legătură cu încurcăturile moşiei Şărăuţi. Se va fi întors toamna, la sfîrşitul lui octombrie fiind sigur în Iaşi. Dacă acceptăm, de data aceasta ca sigură, indicaţia lui Negruzzi („Abia de trei zile mă întornasem din Rusia. ."), atunci moartea lui Scavinschi trebuie să se fi produs în octombrie-noiembrie 1837.

În inventarul de stare civilă al oraşului Iaşi, la decese, nu este însă înregistrat numele lui Scavinschi nici în perioada menţionată, nici altcîndva, la nici o confesiune. Ne-a reţinut totuşi atenţia o însemnare din suplimentul de la finele volumului: sub numărul 1889, la biserica Sf. Necolai Gospod, este trecut „Daniil, Burlacul, m. în 1837, nov., 8, 42 ani"[23].

În favoarea ipotezei identificării acestui Daniil Burlacul cu Daniil Scavinschi, pe care o enunţăm cu oarecare prudenţă, nu pot fi avansate prea multe argumente care să rămînă valabile în lipsa argumentului cel mai probant, numele de familie. Cu toate acestea, tocmai printr-o astfel de omisiune ipoteza poate cîştiga. Alături de persoane cu o identitate deplină, înregistrate cu nume şi apoi cu prenume, foarte frecvent apar aici înregistrări unde este indicat numai prenumele şi apoi fie starea civilă, fie meseria (văduva, holtei, monahia, ofiţăriu, teslar, şlicariu etc.). Este cît se poate de probabil ca despre Daniil Scavinschi, om fără stare şi fără meserie, trăind de azi pe mîine, „suferind de foame, neavînd cu ce-şi mulţămi nevoile zilnice"[24], stingher, stins de o moarte ciudată, nefirească şi posesor al unui nume cu o rezonanţă străină, care nu dădea certitudinea religiei, să nu se fi putut comunica în momentul ultim decît ceea ce se obişnuia în cazul oamenilor necunoscuţi, fără vază sau fără nume, ori morţi în împrejurări deosebite. O moarte ca aceasta este un final mai logic pentru viaţa de om sărman a lui Daniil Scavinschi.

---

[16] Al. Piru, *C. Negruzzi*, Bucureşti, Editura tineretului, 1966, p. 14.

[17] E. Lovinescu, *Costache Negruzzi*, ediţia a III-a, Bucureşti, Casa şcoalelor, 1940, p. 58—65.

[18] Arhivele Statului Iaşi, Doc., P. 520/25, P. 765/11, P. 765/12.

[19] *Analele parlamentare ale României*, tom VIII, Bucureşti, Imprimeria Statului, 1897, p. 516—517.

[20] *Documente*, ediţie, note şi glosar de Gh. Ungureanu, D. Ivănescu, Virginia Isac, Bucureşti, Minerva, 1973, p. 152—153.

[21] *Analele parlamentare...*, p. 481.

[22] E. Lovinescu, *op. cit.*, p. 26.

[23] Arhivele Statului Iaşi, *Inventar stare civilă. Morţi. Oraş Iaşi. 1809—1865*. În condica bisericii Sf. Necolai Gospod, prin nu se ştie ce soartă, lipsesc paginile pentru acest an, încît numai inventarul rămâne documentul-mărturie.

[24] M. Kogălniceanu, *op. cit.*, loc. cit.

BDD-A1450 © 1977-1978 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:51:01 UTC)

În rest, cei 42 de ani ai lui Daniil Burlacul sînt anii pe care trebuie să-i fi avut Daniil Scavinschi, pentru că, am văzut, 32 de ani, cum afirmă Negruzzi, nu putea să aibă în 1837. De asemenea, începutul lunii noiembrie corespunde perfect perioadei imediat următoare venirii lui Negruzzi de peste Prut.

Rămîne ca alte posibile mărturii, mai precise, mai generoase, să spună mai mult și poate altceva despre Scavinschi. În absența documentelor, biografia adevărată a lui Daniil Scavinschi nu este încă scrisă*.

* În timp ce articolul nostru se afla sub tipar, am găsit la Arhivele Statului din București un act redactat în limba latină, emis la Iași, la 1 septembrie 1814, prin care doctorul Eustathius Rolla și farmacistul Eisenbarthy confirmă că tînărul Daniel Skavinski, în vîrstă de 18 ani, după terminarea a patru ani de ucenicie, poate practica de unul singur farmacia (Arhivele Statului București, *Documente moldovenești*, pachet II, act nr. 32). Este un prim document care atestă vîrsta lui Scavinschi într-un anumit moment, confirmînd și ipoteza noastră în această privință. Dacă am fi putut pleca de aici, demonstrația ar fi fost mult simplificată.

BDD-A1450 © 1977-1978 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:51:01 UTC)